

BERNARD **Bolzano**
■ EXHORTY

Nakladatelství
Lidové
noviny

(1810)

Když uplynuly dny jejich očišťování podle zákona Mojžíšova, přinesli Ježíše do Jeruzaléma, aby s ním předstoupili před Hospodina – jak je psáno v zákoně Páně: „vše, co je mužského rodu a otvírá život matky, bude zasvěceno Hospodinu“ – a aby podle ustanovení zákona obětovali dvě hrdličky nebo dvě holoubata.

V Jeruzalémě žil muž jménem Simeon; byl to člověk spravedlivý a zbožný, očekával potěšení Izraele a Duch svatý byl s ním. Jemu bylo Duchem svatým předpověděno, že neužít smrti, dokud nespátří Hospodinova Mesiáše. A tehdy veden Duchem přišel do chrámu. Když pak rodiče přinášeli Ježíše, aby splnili, co o dítěti předpísoval Zákon, vzal ho Simeon do náručí a takto chválil Boha:

*„Nyní propouštíš v pokoji svého služebníka,
Pane, podle svého slova,
neboť mé oči viděly tvé spasení,
které jsi připravil přede všemi národy –
světlo, jež bude zjevením pohanům,
slávou pro tvůj lid Izrael.“*

Ježíšův otec a matka byli plni údivu nad slovy, která o něm slyšeli. A Simeon jim poželmal a řekl jeho matce Marii: „Hle, on jest dán k pádu i k povstání mnohých v Izraeli a jako znamení, kterému se budou vzpírat – i tvou vlastní dušičku pronikne meč – aby vyšlo najevo myšlení mnohých srdcí.“

Žila tu i prorokyně Anna, dcera Fanuelova, z pokolení Ašerova. Byla již pokročilého věku; když se jako dívka provdala, žila se svým mužem sedm let a pak byla vdovou až do svého osmdesátého čtvrtého roku. Nevycházela z chrámu, ale dnem i nocí sloužila Bohu posty i modlitbami. A v tu chvíli k nim přistoupila, chválila Boha a mluvila o tom dítěti všem, kteří očekávali vykoupení Jeruzaléma.

(Lukáš 2, 22–38)

Vstup

Jistě nám, přátelé, poskytuje náš dnešní text mnoho podnětů k mravním úvahám, jeden z nich si však zaslouží podle mého mínění přednost přede všemi ostatními. A to je podnět zamyslet se hlouběji nad důležitou ctností ducha pospolitosti a lásky k vlasti. Neboť naše dnešní evangelium nás seznamuje hned se dvěma osobami, které byly zcela naplněny láskou ke své vlasti a vyšvihly se k nejušlechtilějšímu pospolitému duchu, jaký je vůbec možný. V osobě Simeona vidíme důstojného, života sytého starce, který si přeje dále žít jen proto, aby se ještě dočkal zrození velkého zachránce Izraele. Příliš starý na to, aby směl Boha prosit – aniž by se dožadoval zázraku –, aby se mohl stát očitým svědkem blahodárných změn, které Mesiáš provede v jeho vlasti, chová jen skromné přání, aby ho Bůh nechal zažít zrození zachránce Izraele, aby mu Bůh poskytl milost spatřit tohoto zachránce aspoň jako dítě, nosit je ve své náručí, tisknout ho ke svým prsům. A v okamžiku, kdy se toto jeho jediné celoživotní přání splní, rád tento svět opustí! Nyní, Pane! – zvolá ve svatém nadšení – nyní nech svého služebníka v pokoji umřít, neboť jeho oči ho viděly, Spasitele, kterého jsi vyvolil, aby osvobodil všechny národy, toho, který bude světlem pohanům a věčnou slávou pro lid Izraele! Posuďte sami, přátelé, jak milá a drahá muse-la být tomuto starci jeho vlast, jak velmi mu musel ležet na srdci její pokoj, když v posledních dnech svého života, kdy všechny vášně v srdci zpravidla odumírají a rozhoduje jen rozum, chladný a správný rozum, nemá důležitější přání než zažít ještě zrození toho, který, jak věřil, osvobodí Izrael a stane se zachránцем a věčnou slávou svého hluboko pokleslého národa! Ó, jistě, Simeon si musel již jako mladík zvyknout dívat se na celek, již

jako mladíkovi se mu musela stát čest jeho národa milou a drahou, když na ní měl ještě jako stařec tak vřelou účast a s mladickou radostí se těšil z toho, že nyní drží v náruči zachránce Izraele! Nesmíme si však myslet, přátelé, že jen naše mužské pohlaví, jenom naše pohlaví je schopno pozvednout se k takovému smyslu pro obecné blaho! Dějiny důstojného lidu Izraele nám poskytují nejednen příklad, že i něžné ženské pohlaví je s to vzplanout nejušlechtilější horlivostí pro blaho vlasti a odváží se vsadit pro ně krev i život. I v našem dnešním evangeliu nám nabízí příklad ženy, která se proti zvyku tohoto pohlaví pozvedla nad malicherné věci až k pohledu na celek a byla přitom prodchnuta přáním, aby se poměry ve vlasti zlepšily. Když nám svatý dějepisec vypráví, že se tato důstojná matrona zdržovala téměř nepřetržitě v chrámu Páně, nepovažujme to za projev pověrečného smýšlení, přátelé! Jeruzalémský chrám byl jen stínem nádherného chrámu, který král Šalamoun kdysi Pánovi postavil a který Nabuchodnozor, šílený zhoubece světa, opět zničil – bylo to to nejkrásnější a nejnádhernější, čím se pokořený národ Židů mohl ještě v době Ježíšově vykázat. Každý přítel vlasti se rád zdržoval v těchto chrámových prostorách; rád se pásl očima na jeho nádherném mramoru, který se na slunci tak oslnivě leskl; rád si prohlížel krásné, jemně zdobené nádoby z těžkého zlata a stříbra, které tu ještě zbyly, a nikdy se nemohl na ně do sytosti vynadívát; rád se zde zdržoval a vzpomínal na časy Šalamounovy a přemýšlel o tom, zda by se nemohly opět vrátit a jak by se toho dalo nejlépe dosáhnout. Ó, jak velmi by si bylo přát, přátelé, aby nás oduševňovala podobná láska k vlasti, jaká žila v Simeonovi a Anně! Avšak Simeon a Anna nacházeli, ne-li mnoho, tedy aspoň několik málo posluchačů, kteří sdíleli naděje, které

jim předkládali, kteří – abych použil slova svatého spisovatele – hleděli s vírou vstříc záchraně Izraele. Kdyby dnes někdo vystoupil a mluvil v Simeonově duchu, byl by v nebezpečí, že sklídí posměch, tak málo smyslu máme pro obecné blaho, tak zcela odumřel duch pravé lásky k vlasti! Kéž by se mi s Boží pomocí podařilo přispět u vás dnes aspoň trochu k jeho znovuoživení! Proto nejprve *přesněji vymezím pravý pojem lásky k vlasti, potom dokážu její nepostradatelnost, nato uvedu hlavní příčiny jejího úpadku a konečně připojím několik pravidel pro naše vlastní chování.* Bůh, který vidí do mého nitra, ví, že jako vždy mluvím i nyní pouze s úmyslem, abych prospěl své velice milované vlasti. Nechť vloží dnes do mých slov dvojnásobnou sílu a účinnost, aby vyvolala stejnou lásku k naší vlasti i u mých posluchačů!

Pojednání

1. Abychom se vyhnuli všemu nedorozumění, přátelé, bude především nutné uvést přesně, co tím vlastně rozumíme, když použijeme slova *láska k vlasti*. Neboť tato slova používáme ve velmi různém významu; nejsme jednotni ani v otázce, kterou zem na světě má člověk považovat za svou vlast a jak daleko má klást její hranice. Podle naší představy má každý člověk považovat za svou vlast tu zemi na světě, od níž dosud přijal *většinu dobrodiní* a které se cítí naopak schopen poskytnout *nejvíce služeb*. Obvykle, ale ne bez výjimky, je to země, v níž jsme se narodili. Neboť za předpokladu, že byste byli již v útlém věku vzdáleni ze své rodné země a že by vás přijala nějaká jiná pohostinná země a poskytovala vám až po tuto dobu potravu, oděv a obydlí, v jejích výchovných ústavech byste byli vychováváni v rozumné a dobré lidi, žili byste zde dodnes a cítili byste se i ve

svém novém postavení být schopni poskytnout jí tytéž služby jako té první, od níž vás nyní dělí hory a údolí a její mravy a zvyky, zákony a nařízení, potřeby a nedostatky neznáte, nuže, pak nepochybujte ani na okamžik, že země, v níž žijete, je vaší pravou vlastí! Důležité je sice i dobrodiní, za které vděčíte své rodné zemi, vaše rodiče a předky možná živila a vychovávala po nekonečné věky, a přece jsou důležitější dobrodiní, která jste přijali v nové zemi, a – což je nakonec rozhodující – té první zemi nemůžete poskytnout tak důležité služby jako té druhé. Co se však *hranic* týče, kam až naše vlast sahá, v tom jsem toho mínění, přátelé, že tak daleko, kam až se rozprostírá stát, jímž jsme právoplatně ovládnáni. V neobvyklejších případech nepřekračují tyto hranice jednu zemi a národ; každý národ je o sobě existujícím celkem a má vlastního panovníka; avšak často je spojeno více národů v jednom státě – není-li jinak toto spojení příliš násilné a protipřirozené a není-li rozsah celého státního tělesa příliš velký a zmizela-li všechna naděje na zákoněné odloučení a pozvednutí k samostatnosti, nuže, pak strhněte všechny přehradu, které vás ještě navzájem oddělují, vy, národy tohoto jednoho státu! Odstraňte všechny rozdíly, neříkejte: „tato země je moje a tvoje leží tam“, pryč s podezříváním, milujte se a obejměte se navzájem jako děti jedné – jedné vlasti! Co to ale znamená, milovat se jako děti jedné vlasti? To znamená znát a vážit si předností této země a jejich zachování a stálý růst považovat a sledovat jako svůj vlastní prospěch.

a. Láska k vlasti, pravím, vyžaduje, abychom v prvé řadě *znali a oceňovali její přednosti*. Neboť je snad láska něco jiného než pozorování určitých předností na daném předmětu, předností, kvůli kterým se nám zdá být hoden naší pochvaly a snahy získat ho do vlastnictví.

To platí i o naší vlasti; jak bychom ji mohli s opravdovou láskou obejmout, kdybychom na ní nenacházeli nic dobrého a výborného, nebo kdybychom přednosti, které má, z trestuhodné nevědomosti neznali? Nemyslím si ovšem, přátelé, že by nás opravdová láska k vlasti musela činit slepými pro její nedostatky a nedokonalosti, naopak, taková slepá láska by musela být škodlivá. Zejména vyšší stavy musejí znát nedostatky a vady země, a to i ty nejtajnější; jak by je mohly jinak napravovat? A čím moudřejší a ušlechtleji smýšlející jsou, tím méně se dají zjištěním několika nedostatků odvrátit od své lásky. Jen jednu přednost, přátelé, musí i ten nejušlechtlejší nacházet na svém předmětu, má-li ho považovat za hodna své lásky: ten předmět musí být schopný zdokonalování. V to však neztrácejme naději, že naše vlast, byť měla sebevíc nedostatků, je přesto schopná zdokonalení, jen pevně věrme, že náš národ, jakkoliv nevzdělaný a nemravný nyní je, může být vychován pomocí účelných zařízení stejně v obou ohledech, v hlavě i v srdci! Toto přesvědčení přijmeme z následujících důvodů: Čechy, jakkoliv nešťastné nyní jsou, mohly by být pozvednuty mezi nejšťastnější země Evropy.

b. Neboť právě na tomto přesvědčení je založena ta druhá a podstatnější součást lásky k vlasti: *horlivá snaha zvěřovat přednosti země a jejich růst považovat za svůj vlastní prospěch a podporovat ho*. Jen o tom můžeme po pravdě říci, že miluje svůj předmět, kdo se neustále snaží zvýšit jeho dokonalosti a přednosti a kdo, když dosáhne úspěchu v tomto úsilí, se z něho může těšit, jako by jeho samého potkalo velké štěstí. Tak může o sobě také jen ten právem říci, že miluje svou vlast, kdo je zcela prodchnut přáním, aby viděl svou vlast rok od roku v dokonalejší podobě; kdo si to nejen nečinně přeje, ale – pokud to dovoluje

jeho užší nebo širší okruh působnosti – přiloží také sám ruku k dílu, aby byli jeho spoluobčané každým rokem moudřejší, lepší a šťastnější; kdo pečlivě sleduje, zda v tomto trojím ohledu postupují kupředu, stojí na místě nebo jdou zpátky; koho každý zpozorovaný pokrok těší, jako by to byl jeho vlastní zisk, každé stání na místě zarmucuje, a při každém ústupu zpět se ho zmocňuje zděšení. Panuje-li velká bída v jeho vlasti, nemůže to chladně pozorovat, nemůže se na to dívat a přitom pokračovat ve své zábavě a být v dobré náladě. Jsou-li jeho spoluobčané uráženi, zachází-li se s lidmi jako s dobytkem, vzplane hněvem při takovém pohledu. To nestrpím, zvolá, prokletý zlosyne! Chci být tvým žalobcem a týraná nevinnost musí být pomstěna! Tak zvolá a stovky se k němu připojí, zburcovány jeho voláním, a porušená spravedlnost bude v zemi opět obnovena.

2. Jestliže chápeme lásku k vlasti v tomto smyslu, přátelé, pak opravdu není těžké ukázat její *nutnost*. Neboť to je hotová věc: k tomu, aby člověk dělal cokoli s plnou vážností, s vynaložením všech svých sil, k tomu ho musí vést nejen chladný rozum nebo přesvědčení, že to tak má být, nýbrž jeho srdce, úhrn všech jeho přání a sklonů, ušlechtilá vášeň ho k tomu musí přitahovat všemi svými jemnými, avšak tím neodbytnějšími svody. Máme-li tedy působit ve prospěch své vlasti, máme-li s vynaložením všech svých sil, s obětováním vlastního prospěchu, pohodlí a slávy i při ohrožení života pomáhat své zemi, co nám k tomu může spíše dodat sílu, odvahu a chuť než horoucí láska k vlasti? Prospěch země musíme považovat za svůj vlastní prospěch, musí nám být potřebou vidět svou vlast šťastnou a největší blažeností, že jsme ji učinili šťastnou my. Opravdová láska k vlasti, jak jsme ji právě popsali, nás musí oduševňovat a pronikat,

jinak nebudeme pracovat pro její blaho tak, jak můžeme a máme. To je tak pravda, přátelé, že žádný stav, jak nižší, tak vyšší, nemůže lásku k vlasti zcela postrádat. Neboť vskutku i nižší třídy musejí přinášet obecnému blahu často mnohé a těžké oběti, a nejsou to vždy oběti, které lze násilím vyrvat z jejich rukou; jen láska je může přimět, aby je přinesly jako dobrovolný dar. A co mám potom říci o vás, o vyšších stavech? Ach, je to až příliš snadno vysvětlitelné z povahy věci a potvrzeno zkušeností staletí, jestliže vás neoduševňuje láska k vlasti, stane se jí strašlivou knutou, jejími zrádci a příčinou jejího zániku. Svobodnější příležitost, kterou máte ku konání dobra i zla, bude vždy zneužívána ke zlu, nežije-li ve vašich nadrech láska k vlasti. V tom případě se nestará kněz a učitel o blahodárné osvěcování velkého množství lidu a o vymycování jeho škodlivých předsudků; v těch hledá naopak svůj prospěch a snaží se je jen udržovat a podporovat. Potom se stav lékařů stará pouze o zdraví bohatých a vznešených, kteří mu mohou každé slovo draze zaplatit; chudí musejí ve svých chorobách bez pomoci hynout. Potom se umějí mocní dělat stále mocnějšími, umějí na sebe strhávat chytrými triky bohatství celého národa a nestarají se o to, že ostatní lidé se musejí jejich vinou obejít – ne snad bez prostředků ke své vyšší duchovní blaženosti, ne – dokonce bez prostředků k pokračování ve svém pouze živočišném životě, bez nutné potravy, ošacení a obydlí. Strašlivá zvrhlosti států, v nichž se na bídě tisíců pracně buduje – domnělé – štěstí několika málo jedinců! Ty se můžeš vyskytovat jen tam, kde vyšší stavy už vymýtily ze svého srdce všechnu lásku k vlasti a podržely si jen její jméno, prázdné a zvučné, jako plášť zakrývající jejich špatnost! Ale možná, že je třeba se obávat spíše toho, přátelé, že národ,

který je zcela proniknut láskou k vlasti, se bude dobře starat o svůj vlastní prospěch, ale o to nespravedlivěji se bude chovat ke svým sousedům, že bude příliš zaujat svými přednostmi a opovrhovat vším zahraničním, a v horlivé snaze po zvětšení vlastního území užije každého, ať sebevíc protiprávního a hanebného prostředku. Ano, odpovídám na to: k oné lásce k vlasti, kterou jsem popsal, v žádném případě nepatří, že si národ dělá přemrštěné představy o svých vlastních přednostech; požadovali jsme jen to, aby je podle pravdy poznával a oceňoval. Nechť tedy dochází k tomu, že lidé jen zřídka volí pravou střední cestu a že národy až příliš příznivě smýšlejí samy o sobě; bude to hned tak nebezpečné? Takový národ bude tím spokojeněji žít ve svém klamu, tím ochotnějším ho shledáme pro každou námahu nezbytnou k udržení a rozmnožení těchto předností. Sousední národy se přece nemohou cítit touto národní hrdostí tolik uraženy, jelikož i jim je dovoleno, aby se chovaly stejným způsobem. Ti moudřejší příslušníci národů na obou stranách se budou muset snažit tuto hrdost tam, kde by měla překračovat hranice a stát se škodlivou, náležitě odmítat a skutečně ji odmítnout. Pokud se však národy daly někdy svést k nespravedlivému zacházení se sousedy, pokud použily nedovolené prostředky ke svému vlastnímu rozšíření, pak z toho neobviňujeme lásku k vlasti, ta je zde zcela nevinná. Obžalovávejme mravní špatnost národa, který chce budovat své štěstí na poškozování svých sousedů, odmítáme nesprávné pojmy, které si vytváří o svých skutečných přednostech a o pravé podstatě občanského blahobytu! Lásku k vlasti je sama o sobě dobrá a neškodná; jen náhodné zneužití jí může učinit – jako každý jiný předmět – škodlivou.

3. Avšak je-li láska k vlasti tak výborný statek, přátelé, musí se nám stát dvojnásob důležitou otázkou: *Čím je to, že se v naší zemi ocitla v tak velkém úpadku?* Já nacházím příčinu toho především ve třech bodech: totiž v neznanosti svých vlastních předností u našich spoluobčanů; v nerovnosti stupně vzdělání, na kterém někteří z nás stojí; a konečně v jejich nynější tělesné i duševní vyčerpanosti.

a. *Nevědomí jsou naši spoluobčané, pokud jde o přednosti, kterými se oni i jejich země skutečně vyznačují.* Neboť jako nezapomněl dobrotivý Bůh na žádného jednotlivého člověka, tím méně zapomněl, přátelé, na celé národy; každému přidělil zvláštní vlohy a síly, každý uvedl do osobitých, jeho schopnostem odpovídajících poměrů a osudů; každému do blízkosti položil určité prostředky k jeho vzdělání a oblažení, takže je mohl snadno zpozorovat a díky jejich účelnému využití se pozvednout a učinit se šťastným. Na nás Čechy zapomněl ve své milosti nejméně; dal nám toho mnoho, velmi mnoho. Půda, kterou obýváme, není to snad široko daleko nejúrodnější pruh Země? Jak příhodný je pro zvířata i rostliny! A lidé, kteří na této půdě spatří světlo světa, jsou to snad zmrzačení a nedokonalí lidé? Není to ušlechtilý lidský rod? Zdravé a silné přivádí příroda dítě na svět, jasná je jeho hlava a všemu vzdělání přístupná jeho rychle chápající mysl! Nekvetou u nás také sama sebou mnohá umění a řemesla, která nám naši sousedé marně závidějí? A mnohé sice není, ale mohlo by být, protože kdysi už bylo! Avšak uznává to Čech? Ví vůbec, jaké přednosti už projevil, a jaké síly a vlohy má k ještě mnohem většímu pokroku? Ani v nejmenším to neví, má sám sebe za nic; stydí se za svou vlast před jinými, napodobuje ve všem, od toho nejdůležitějšího až po to nejnepatrnější, cizince,

v ničem nedůvěřuje svému úsudku. Je možné, aby si při takovém podceňování svou vlast vše zamiloval? Můžeme snad milovat to, za co se před lidmi stydíme?

b. Ještě větší překážku lásky k vlasti představuje jistě *nerovnost v stupni vzdělání*, na kterém jednotliví občané naší země stojí. Neboť jako nic nepodporuje lásku mezi lidmi víc než shoda názorů, způsobů myšlení a jednání, tak není naopak nic větší překážkou lásky než nestejný stupeň vzdělání. A jak velice tíží toto zlo naši vlast ve srovnání s jinými zeměmi! Neboť ona dvojí mateřská řeč, na kterou v naší zemi narážíme, nejenže již sama o sobě ztěžuje nejdůležitější styk občanů mezi sebou navzájem, ale je také ještě příčinou, že jedna část národa, ta německy mluvící, sleduje zcela jinou cestu za vzděláním než ta část, která mluví česky. Ta první většinou tu druhou předbíhá, opovrhuje jí pro její nevědomost a předsudky, a tato se opět dívá na tu první jako na nebezpečnou, falešnou osvětou zkaženou sektu v zemi; a je-li vystavena jejímu opovržení, mstí se jí dvojnásob strašnou nenávisť. Tak, ubohá vlasti, panuje zhoubný rozkol ve tvém nitru, tak nenávidí jedna část občanů druhou; jak by mohla při takové drsné bouři něžná květina lásky k vlasti vypučet a kvést a nést plody?

c. A navíc v těchto nepříznivých dnech, kdy tvoji obyvatelé leží těžce sužováni *jak tělesným, tak duševním vyčerpáním!* Neboť v této době všeobecné nouze, v níž nezůstala snad žádná země Evropy ušetřena ran různého druhu, v této zlé době utrpěla ovšem i naše země mnohé citelné škody! Byla zadržena ve svém rychlém postupu v zdokonalování, ano, byla dokonce vržena zpátky. Světlo osvěty, které začalo v této zemi před několika desetiletími tak mírně a laskavě šířit své blahodárné paprsky, zahalila válka mraky rozvířeného prachu a kouře. Pře-

vládají opět nevědomost a pověry; dvojnásobný přisvit posloužil bohužel jen k tomu, že se lidé oddali volnomyšlenkářství a neřestem. Tlak zdražení a pro jisté třídy lidu ztížená obživa učinily nás sobečtějsími a bezcitnějsími, probudily ducha úplatnosti a vedly k ohavným podvodům a útiskům. Jedna neřest si podává ruku s druhou, tisíce lidí v naší vlasti jsou horší, vysílenější. Je se co divit, že jim ubylo schopnosti pěstovat vyšší ctnosti, zejména lásku k vlasti? Můžeme milovat svou vlast, když se maličerná, scvrklá duše v našem nitru zabývá jen svým vlastním já a k pohledu na celek se nedokáže vůbec pozvednout? Může člověk milovat svou vlast, když neprošel všemi nižšími stupni lásky k bližnímu až k lásce k celému národu? Lze od nás čekat víc než plané řeči o lásce k vlasti, když jsme vyčerpali své síly nejhanebnějšími prostopášnostmi a stali se neschopnými každého vyššího citu? Ne, není se co divit, že je mezi našimi spoluobčany nyní tak málo lásky k vlasti; neboť to je ctnost, která vyžaduje sílu duše i těla.

4. Avšak proč vám vykládám toto vše, přátelé? Snad jen proto, abych vás učinil hluboce nespokojenými s naší dobou? Ó ne! Činím tak proto, že z toho, co bylo řečeno, můžete vyvodit velice důležité *důsledky pro sebe a své chování*. Uvedu několika slovy jen nejdůležitější z nich. Přejeme-li si totiž oživit ochablou lásku k vlasti v našich Čechách, musíme se pokusit odstranit z cesty tři zmíněné příčiny jejího úpadku.

a. Musíme tedy především *šířit správnou znalost a oceňování předností naší vlasti u našich spoluobčanů*. Je toho velmi mnoho, přátelé, co může již nyní vykonat každý z vás pro tento důležitý účel. A co všechno navíc byste mohli vykonat později, kdybyste stále upínali pozornost na tuto věc! Při vyučování, které budete možná muset

později udílet v naší vlasti útlé mládeži, ve všech rozho-
vorech se svými spoluobčany, kde by se k tomu mohla
naskytnout příležitost, jednou dokonce i ve spisech se
snažte šířit znalost, o které zde mluvíme. Národ se musí
naučit uznávat pravdu, že Čechy jsou nejúrodnější, nej-
požehnanější zemí v Evropě; že i lidé, kteří se narodili na
této požehnané půdě, jsou neméně obdařeni Bohem; že
Čech je nadaný pro všechny vědy a schopný všech
ctností a velkých činů a přináší si pro to s sebou potřebné
vlohy již na svět; že pro český národ by bylo jistě snadné,
kdyby se jen náležitě vzdělával, přitáhnout k sobě pozor-
nost celé Evropy, jako přitahovala jeho úrodná půda na
sebe až příliš často pozornost jeho sousedů a probouzela
jejich chtivost. A aby národ, který o sobě samém smýšlí
až příliš skromně, mohl tomu všemu uvěřit, musíme ho
seznamovat s velkými činy jeho předků, s dějinami
minulosti. Je třeba, aby s úžasem slyšel, že to byli jeho
předkové, kteří ovládali celé Německo a svůj vliv uplat-
ňovali v celé Evropě; že to byli jeho předkové, kteří
pěstovali vědy s nejšťastnějšími výsledky, u nichž moud-
rost zřídila své sídlo, u kterých se nejdříve začalo pro-
bouzet světlo osvěty a kteří je pak rozšířili po celém
Německu a celé Evropě! Toto vše nechť slyší náš národ
a učí se z toho vyvozovat snadný závěr: jakým byl kdysi,
takovým se musí opět stát nyní, neboť totéž slunce
vychází stále nad našimi Čechami; byli jsme kdysi velcí,
můžeme se tedy, budeme-li chtít, stát takovými znovu!
Až se stane toto přesvědčení skutečností, potom se národ
přestane stydět za svou vlast a přestane zbožňovat
a slepě napodobovat vše zahraniční. A v tom musíte
zvláště vy jít příkladem napřed, přátelé, vy, kteří jste pří-
slušníky vyšších stavů, podle nichž se řídí ostatní třídy
lidu. Pokud vy sami ještě hledáte zvláštní čest v obrat-

ném napodobování zahraničních vzorů, pokud se řídíte
v lhostejných věcech, ve svém oblékání, bydlení, přípra-
vě jídel, v pojmenování všech těchto věcí podle ciziny,
pokud se stydíte za svou vlasteneckou řeč ve velkých
společnostech a hledáte zvláštní čest v tom, že jazykům
cizinců v případě potřeby nejen rozumíte, nýbrž také
vytříbeně a pohotově mluvíte, potud nemůže ani celý
národ pojmout pravou lásku ke své vlasti, neboť jeho
vyšší stavy samy jím ve svém srdci opovrhují.

b. Na tom však není dost, aby tento zlořád skončil
a aby se u nás dařilo lásce k vlasti, nýbrž musíme se za
druhé *snažit zavést více rovnosti a shody do způsobu myšlení
všech občanů naší vlasti a navzájem je důvěrněji sblížit*. Udě-
lejte zde začátek u sebe, přátelé! Vy sami jste se zde shro-
máždili z různých částí vlasti a není skutečně nic zvlášt-
ního na tom, že se i mezi vámi vyskytují určité projevy
sektářství, že rodilý Němec dráždí a pronásleduje Čecha
a ten oplátkou opět Němce. Pryč s touto přehradou! Češi
a Němci, musíte tvořit jeden národ, můžete být silní, jen
když se přátelsky spojíte; musíte se na sebe dívat a objí-
mat se jako bratři! Učte se každý řeči toho druhého, už
jen proto, abyste si byli více rovni; sdělujte jeden druhé-
mu své pojmy a poznatky bratrsky a bez výhrad! A až se
stanete na tomto učilišti, kde spolu žijete v úzkém spoje-
ní, jednou myslí, jedním duchem, jedním srdcem, dobře,
přátelé, potom se rozběhněte po celé naší zemi a vdech-
něte tohoto zde získaného ducha lásky a svornosti
i svým spoluobčanům ve všech končinách země!

c. To se vám jistě podaří, budete-li za třetí *podle mož-
nosti podporovat mravní vzdělání svých spoluobčanů*. Jestliže
se všechny ctnosti nacházejí v určitém spojení, je tomu
tak i v případě lásky k vlasti. Srdce, v němž má zapustit
opravdu hluboké kořeny, musí na to být nejprve náležitě

připraveno jinými ctnostmi. Kdo chce milovat vlast a rozumně se starat o její blaho, musí se naučit milovat nejprve svou vlastní rodinu a pečovat o její blahobyty. V zemi se musejí nejprve pěstovat všechny ctnosti domácího života, má-li se v ní dařit lásce k vlasti. Kdo má být dojmán a podněcován k činnosti štěstím a neštěstím spoluobčanů, které nikdy neviděl, kteří mu jsou vzdáleni mnoho mil, ten musí cítit nejprve soustrast s těmi trpícími, jejichž bídu má před očima. V naší zemi musí být tedy nejprve rozšířen cit účasti a smysl pro konání dobra, než můžeme očekávat, že se projeví ve vyšším stupni láska k vlasti. Kdo má rozšířit svou lásku na celý národ, musí být schopen celý tento národ přehlédnout a zvážít to, co prospívá nebo škodí jeho blahu. Nejprve je třeba pěstovat vážnou, uvážlivou mysl a potírat ducha lehkomyšlnosti. Kdo má být konečně s to kvůli obecnému prospěchu pominout svůj vlastní, musí nosit ve svých prsou živé přesvědčení o této povinnosti a již častěji zkusit obětovat prospěch povinnosti. Nejdříve se tedy musí v naší zemi rozšířit jemný mravní cit a ušlechtilé sebezapření, teprve potom se bude dařit i lásce k vlasti. U sebe, přátelé, u sebe učiňme začátek toho všeho, neboť příklad působí víc než slovo. Rozohníme-li nejdříve své vlastní srdce láskou k vlasti, zahřejí a zapálí se od něho i srdce našich spoluobčanů, a věčné požehnání spočine na nás, staneme-li se počátkem dobra! Neboť ti, kteří zde byli učiteli svých národů – praví Slovo Boží – a přivedli zde mnohé k ctnosti, budou tam zářit jako hvězdy na nebi na věky věků. Amen.

O POVINNOSTI CTÍT MRAVY SVÉ ZEMĚ

(1812)

Když uplynuly dny jejich očišťování podle zákona Mojžíšova, přinesli Ježíše do Jeruzaléma, aby s ním předstoupili před Hospodina – jak je psáno v zákoně Páně: ‚vše, co je mužského rodu a otvírá život matky, bude zasvěceno Hospodinu‘ – a aby podle ustanovení zákona obětovali dvě hrdličky nebo dvě holoubata.

V Jeruzalémě žil muž jménem Simeon; byl to člověk spravedlivý a zbožný, očekával potěšení Izraele a Duch svatý byl s ním. Jemu bylo Duchem svatým předpověděno, že neužije smrti, dokud nespátří Hospodinova Mesiáše. A tehdy veden Duchem přišel do chrámu. Když pak rodiče přinášeli Ježíše, aby splnili, co o dítěti předpovídal Zákon, vzal ho Simeon do náručí a takto chválil Boha:

*„Nyní propouštíš v pokoji svého služebníka,
Pane, podle svého slova,
neboť mé oči viděly tvé spasení,
které jsi připravil přede všemi národy –
světlo, jež bude zjevením pohanům,
slávu pro tvůj lid Izrael.“*

Ježíšův otec a matka byli plni údivu nad slovy, která o něm slyšeli. A Simeon jim požehnal a řekl jeho matce Marii: „Hle, on jest dán k pádu i k povstání mnohých v Izraeli a jako znamení, kterému se budou vzpírat – i tou vlastní duší pronikne meč –, aby vyšlo najevo myšlení mnohých srdcí.“

Žila tu prorokyně Anna, dcera Fanuelova, z pokolení Ašerova. Byla již pokročilého věku; když se jako dívka provdala, žila se svým mužem sedm let a pak byla vdovou až do svého osmdesátého čtvrtého roku. Nevycházela z chrámu, ale dnem i nocí sloužila Bohu posty i modlitbami. A v tu chvíli k nim přistoupila, chválila

■ ČESKÁ KNIŽNICE

Řídí vědecká rada
Nadačního fondu Česká knižnice
za předsednictví
prof. PhDr. Jiřího Holého

BERNARD BOLZANO
EXHORTY

*Uspořádání, překlad a komentář Jaromír Loužil
Přebal, vazba a typografie Vladimír Vimr
Na vazbě použit detail fresky Jana Kubeny
Sv. Eligius žehná koleji, Národní knihovna ČR
V roce 2006 vydalo NLN, s. r. o.,
Nakladatelství Lidové noviny,
Jana Masaryka 56, 120 000 Praha 2
Odpovědná redaktorka Zdeňka Nováková
Sazba NLN, s. r. o.
Tisk S-TISK Vimperk, s. r. o.
Doporučená cena včetně DPH 263,- Kč*